



Christer Fjordevik

# Den inbördes hjälpen

(Apg. 2:42)

Om diakonin i församlingen

Det är frågan om ett personligt tilltal från Gud till var och en — ett budskap som förvandlar hela människans situation och tar i anspråk hela hennes person: hjärna och hjärta, mun, händer och fötter. Visst skall vi lyssna noga: tron kommer ur hörandet, säger aposteln ordagrant ("tron bygges på förkunnelser", Rom. 10:17). Den som — tvärs igenom förkunnarens ord — hör Kristus själv tala, den människan kommer till tro. Men tron tar sig uttryck i människans kunskaper (Rom. 10:10,14). Denna människans beaktelse kan rimligtvis inte förenas med passivitet. Den är något aktivt: "att ni alla med en mun prisar vår Herre Jesu Kristi Gud och Fader" (Rom. 15:6). Att komma loss ur passiviteten innebär bl.a. att använda sin mun, när man firar gudstjänst. Till en hörbar trosbekännelse och bön, samt inte minst till psalmsång (det är inte fråga om musikaliska prestationer utan om kristen gemenskap och ett gemensamt tack till Gud).

Säkert behöver vi alla vara åhörare — lyssna ut ständigt mer av Guds Ords vishet och vägledning — men vi är också kallade att "bli ordets görare, inte bara dess hörare" (Jak. 1:22). Varje lem i Kristi kropp har sin egen uppgift. Alla beövs för att tjäna Gud, i gudstjänsten inne i kyrkan och i Guds tjänst ute i världen.

\*

"När ni samlas har var och en något att bidra med" — det apostoliska ordet har detta att säga till varenda en av oss: Genom att fira gudstjänst med församlingen *ger* du ett bidrag, som verkligen behövs för helheten. Men då *får* du ju också för egen del hjälp och glädje av de andra gudstjänstfirarnas bidrag. Och — framför allt — du får möta Gud själv i gudstjänsten — möta den levande Herren, i hans ord och sakrament.

Vad är det för skillnad mellan socialt arbete och diakonat? Det kan inte bara vara det, att socialt arbete utföres av samhället och diakonat av Kyrkan. Uttrycker man det så, missar man själva poängen med diakonin. "Den inbördes hjälpen" tolkad som församlingens diakoni, står i sitt sammanhang i Apg. 2:42 placerad mitt i centrum av Kyrkans Liv, dvs. tillsammans med undervisningen i Ordet, Nattvarden och bönerna. Just detta sammanhang är så viktigt att se, nämligen att liturgi och diakoni hör ihop. De hör till samma enhet, till samma odelbara enhet, till Kristi Liv på jorden. Det är Jesu frälsande kärlek och barmhärtighet, Guds nåd, som har sitt nedslag i liturgin och därmed i församlingen och som får sitt uttryck i diakonin. När man därför ska tänka diakonat i en församling måste man först tänka liturgiskt.

Behovet av diakoni uttrycks i liturgin i Kyrkans förbön. Den säger oss inte bara vad som är världens nöd och behov, utan också församlingen. I undervisningen i Ordet blir församlingen uppmuntrad och uppbyggd till tjänst och i Mässan utrustad. I förbönen ber vi för de fattiga, de sjuka, de sörjande, de ensamma, de som har svårigheter med sig själva, i sina hem, äktenskap och barn, och vi ber att församlingen "ska bli ett hem, där unga och gamla möts i bön, arbete och vänskap". Från bönens och liturgins situation är vi kallade ut i tjänandets. Men vilka vägar ska vi gå fram?

### Kärlek inbördes

"Den inbördes hjälpen" säger oss att det är med oss själva, som församling, vi måste börja. Om vi inte har kärlek inbördes och praktiserar den, blir alla våra försök att nå ut ett fäktande i luften. Det är ett grundläggande missstag, som ofta gjorts i kyrkliga sammanhang, nämligen att man vill göra så mycket för andra, så stort och så väldigt. I och för sig har

motivten varit riktiga, världen är i nöd. Men eftersom diakonin inte först har fått nedslag i församlingen och börjat praktiseras där, har arbetet utåt mera fått karaktären av socialt engagemang än diakonat, dvs. man har särskilt tjänandet från liturgin. Följden blir att det visserligen kan finnas engagemang, men varken uthållighet eller ork. Problemen blir för stora, för enorma. (I Kyrkan har vi en oerhörd fördel i tjänandet, som världen aldrig kan få, nämligen Kristus själv.) Men genom sammanhållningen av liturgi och diakoni, får Kristus vara "energin" i oss (Fil. 2:13. Jmfr Joh. 15:5).

Det blir då inte människors verk, utan Kristi verk. Ordet inkarneras i människor, som med sina händer och ben får visa vad Kristi kärlek och barmhärtighet är, som får visa att Guds frälsning gäller hela människan.

### Kyrkokamp — kulturkamp

När kristendomen kom till vårt land och förvandlade det hedniska samhället till ett så småningom av kristna värderingar genomsyrat och påverkat samhälle, måste som jag ser det, denna sammanhållning av liturgi och diakoni ha varit självklar. Endast därigenom kunde missionärernas budskap bli ett martyri, ett vittnesbörd som gav eko. Den helige Ansgar, Sigfrid osv. inte bara talade om barmhärtighet och kärlek, utan utövade den och såg till att den kristna tron, både den enskildes och församlingens, fick komma till uttryck (Jmfr. Jak. 2:14ff). Så blev Kyrkan ett ljus och ett salt och kunde därför genomsyra och påverka hela samhället både vad gällde lagstiftning och social omsorg och människors sätt att vara mot varandra.

Idag står vi på många sätt i en liknande situation, som när kristendomen kom till Sverige. I vårt efterkristna samhälle har nya värderingar, som inte är kristna, vunnit insteg. Kyrkan själv har sekulariserats och alltmer funnit sig i att mera vara en spegel av samhällsutvecklingen i övrigt än ett salt och ljus i Kristi efterföljd. För kristendomens återkomst till vårt land är det därför nödvändigt med en reformation där liturgi och diakoni på nytt kommer till ett sant och äkta uttryck.

Där församlingen får bli det hon är: "en enda kropp i Kristus, men var för sig är vi lemmar som är till för varandra" (Rom. 12:5). Det senaste århundradets samhällsutveckling har ju inneburit att Kyrkans möjligheter att påverka och ha inflytande alltmer begränsats, därigenom att den borgerliga kommunen alltmer tagit över och avgränsat sig från Kyrkan. Man kan på ett sätt säga, att Kyrkan fått sina ben och armar amputerade. Det har också inneburit ett förändligande av evangeliet, som för många människor blivit till ett hinder för tro. Kristen tro är ju inte något bara abstrakt utan också mycket konkret!

## Församlingen — en kropp med ett hjärta och en själ

Vi började i Jerusalemsförsamlingen: "de deltog troget i apostlarnas undervisning och den inbördes hjälpen, i brödrörelandet och bönerna" (Apg. 2:42). I fortsättningen står det i v. 44 att de, dvs. församlingen "hade allting gemensamt" och i 4:32 ff att de "var ett hjärta och en själ . . . och ingen av dem led någon nöd". Kyrkan är Kristi kropp på jorden. Kristus själv är Huvudet, som finns i himlen. En kropp har aldrig mer än ett hjärta och en själ eller i varje fall, ska inte ha det. Hjärtat och själen känner smärtan i varje enskild led, känner behovet. Därför behöver ingen lida nöd i församlingen, 1 Kor. 12:26.

Vad den inbördes hjälpen konkret innebar kan vi se i Apg. 6:1 ff. Där talas om den "dagliga utspisningen". I församlingen fanns det många änkor, som led nöd. Naturligtvis därför att mannen som var död också i regel varit familjeförsörjaren. Församlingen såg som sitt ansvar att hjälpa dem (Jak. 1:27). Tydliga hade det nu blivit så att änkorna var så många, att somliga kände sig åsidosatta. Av den orsaken in-sattes diakoner som ett särskilt ämbete. Inte bara män kunde inneha diakonämbetet. Se t.ex. Foibe i Rom. 16:1ff. När sedan Jerusalemsförsamlingen utsattes för förföljelse och därvid också led materiell nöd, fungerade den "inbördes hjälpen" så, att församlingen i Antiochia, Apg. 11:27ff skickade understöd till "de heliga i Jerusalem". Vi ser hur perspektivet vidgats från lokal diakoni till internationell. På samma sätt

gjorde bl.a. församlingarna i Makedonien, Achaia, Rom. 15:25 f. och Korint, 1 Kor. 16:1f.

I 2 Kor. 8-9 talas det tydligare om denna "internationella diakoni". I 8:5 ställs församlingen i Makedonien fram som ett föredöme, och Paulus visar på sambandet mellan liturgi och diakoni. "Efter Guds vilja gav de först och främst sig själva, åt Herren" (Jmf. Rom. 12:1). I 8:8 säger han något viktigt om diakonin: "Det här är ingen befällning. Men jag vill pröva äktheten i er kärlek . . ."

Av det sagda kan vi se ett mönster för "den inbördes hjälpen". Dels lokalt inom församlingen och dels internationellt inom Kyrkan som helhet.

## Diakoni i lokalförsamlingen

Tidigare har vi sagt att Kyrkans förbön uttrycker behovet av diakoni i församlingen. Vi har också understrukit vikten av att liturgi och diakoni hålls samman. Ett konkret uttryck här för kan bl.a. vara att diakonen/diakonissan finns med i litur-gin och agerar på något sätt, antingen som bejdare, textläsare eller som medhjälpare vid sakramentsutdelningen. Hur sedan diakonin ska ta sig uttryck i församlingens liv i övrigt är i mycket en fråga om lyhörighet, fantasi och mod. Men det viktiga är att det får sitt utflöde och sin inspiration från litur-gin, främst då söndagens Högmässa.

Det första som krävs är en analys av situationen och strukturen i församlingen. Hur ser åldersstrukturen ut, den sociala sammansättningen osv. ? Utifrån den analysen kan man sedan dra slutsatser om vilka behov av diakoni som finns. En risk man alltid löper som församling är, att man nöjer sig med ett minimum. Församlingen inrättar diakonitjänster och så läggs på tjänsteinnehavarna att organisera besöks-tjänst, ordna gemenskapsgrupper för äldre, osv. Det är väl gott och väl, men vad som är viktigt att se är Kyrkans roll som salt och ljus i världen. Vi får aldrig nöja oss med att spela en utfyllnadstroll, enbart vara en påbyggnad på det övriga samhället. För att kunna hävda kristen barmhärtighet och kärlek, visa vad kristen människosyn är osv. måste vi också

gå in i de primära behov som finns. Det är ett primärt behov att ha någonstans att bo, att äta, att få omsorg när jag är sjuk, osv. I Kyrkoordningen av år 1571 skriver Laurentius Petri i kapitlet om "Hospitaler och Sjukstoftuor", att vi ska ta oss an de fattiga, de sjuka, de halta och blinda. Den som försummar detta, skriver han med hänvisning till 1 Tim. 5, är värre än en hedning. Eftersom sådant folk finns, dvs. som försummar detta, och de allmänna Hospitalerna är få och svaga, så "wore gott och Christeligit, att ock så några små Sjukstoftuor allestädz och vthi hwar sokn worde vppehåldna, så at iw några personer, fyra eller sex sigh ther vthi hydda och behielpa kunde".

Översatt till våra förhållanden i dagens samhälle, menar jag, att detta kan och bör omsättas i åtminstone de lite större församlingarna. Diakoni behövs en fast bas i församlingen, härbergen med olika inriktningar, som går in och arbetar med de primära behoven. Det finns brister i vårt samhälle idag, som gör att många människor får illa. Djupast sett har detta sin grund i att samhället har lämnat liturgin. Det kristna människovärdet förtrampas. Människans värde är idag som störst, när hon är i produktionen. Barnen har bara ett framtidsvärde och de gamla ett värde genom sitt förflutna. "De har ju ändå varit med och byggt upp samhället", brukar det heta. Inspirationen hämtas idag från politiken, för "allt är politik", heter det, i stället för från evangeliet. Följden blir också att det blir tungt och jobbigt. Eftersom vi som folk valt att klara oss utan Guds hjälp är vi utlämnade till vår egen kraft. "Tid är pengar", allt mäts med den mättstocken.

## Härbergstanken måste förverkligas

Jag ser framför mig härbergen som fungerar som ett slags hospits, dvs hem dit man flyttar före eller efter sin pensionering och där man sedan får bo till döddagar. Man slipper bli flyttad som ett kolli från servicehus till ålderdomshem och sedan långvård. Jag ser härbergen, som är ett hem för alla, de fortfarande yrkesverksamma, men ensamma av olika skäl, härbergen där mannen och hustrun i det äktenskap, som hål-

ler på att brista, kan få hjälp att finna både varandra och Kristus, under sakkunnig ledning. Jag ser härbergen, som blir ett tillfälligt hem för tonåringen, som är på kant med både skola och hem, ja, som kanske inte har något riktigt hem. I härberget kan han/hon få uppleva kärlek, finna sig själv och Kristus. Jag ser härbergen, som fungerar som barn-daghem, som kristen förskola osv. Fantasin kan säkert finna fler inriktningar. Alla härbergen med en fysisk koppling till Kyrkan eller Kapellet med en regelbunden, daglig bönepuls, ledda av människor, som har gått in i detta diakonala arbete som en kallelse, som har utbildning och utrustning att klara av uppgiften. Jag ser framför mig en aktiv diakoni, som kan bli ett mönster för det övriga samhället, och på så sätt kan vi hävda kristen människosyn, kristen barmhärtighet och kärlek.

Detta är en utopi, menar många. Vi kan aldrig räkna med sådana möjligheter för Kyrkan igen. Du drömmer dig tillbaka till det förgångna! — Jag vill då ställa frågan: Vad är alternativet? Ska vi nöja oss med att vara inklämda i ett "andligt hörn"? Med armar och ben amputerade? Ska vi inte i stället väga i Jesu namn! Låt oss tro på Guds möjligheter och inte på våra egna! Låt oss tro på Guds möjligheter med oss! — Det krävs stora materiella och personella resurser, javisst! Men är inte "jorden Herrens och allt vad därpå är" (Psalt. 24:1)? Vår utgångspunkt måste vara: de resurser vi saknar, de har Gudi!

I den samhällsdebatt som förs, talas det ofta om att den offentliga sektorn har nått sitt tak och inte längre kan byggas ut. Tvärtom, menar många, måste man nu minska den. Men åldersstrukturen i vårt samhälle blir allt mer lik en Karl-Johanssvamp och de sociala problemen med utslagning osv. tycks inte bli mindre. Ger inte detta utrymme för Kyrkan att agera? Nog har vi en möjlighet här att ta tillbaka lite av den ockuperade marken! Inte för maktens och inflyandets skull i sig! Nej, därför att vi tror att ett samhälle, som är genomsvrat och påverkat av Kristi evangelium också blir ett bättre och fredligare samhälle att leva i. I kampen för ett rättfärdigare och barmhärtigare samhälle, så hämtar vi vår inspiration och hjälp från Kristus. Vårt mål måste vara att förändra världen, även om vi vet att den inte kan bli ett paradys. Men

vår uppgift är att förkunna Kristus i Ord och Handling och hjälpa människor fram till frälsning.

Det handlar inte om att Kyrkan ska tvinga sig på människor, som inte vill ha med henne att göra. Men det handlar om att de som är kristna, församlingen, ska få handla i frihet och uttrycka sin tro, praktisera kristen kärlek "inbördes". Inte bara för egen skull, utan för att människor ska se och börja längta efter att själva bli kristna, dvs. de som står utanför idag. Det brukar ju sägas att världens barn inte läser någon annan Bibel än de kristnas gärningar. Nog borde det finnas utrymme för ett sådant agerande från Kyrkans sida idag, inte minst med tanke på den frihetsdebatt, som nu har börjat föras.

### Internationell diakoni

Diakonin i lokalförsamlingen och den internationella diakonin står ingalunda i motsatsställning. När Laurentius Petri skriver om "Siukastoffuor allestädz och vthi hvar sokn", så fortsätter han: "Ty uthi så måtto hade the menneskior som Gud fruckta, och rette Christne gerna wara willia, tillfelle medh sina almisor och milda gåffuor bewisa theras Christeliga troo och broderliga kerleek til theras fattiga nästa". — Diakonin lokalt är en övning i barmhärtighet och det är en allmän erfarenhet att den föder ett engagemang för andras nöd, också deras som bor långt borta. Men den internationella diakonin skulle kunna göras ännu mer angelägen. Bl.a. tror jag genom ett ökat internationellt utbyte på församlingsbasis. Församlingen A i Sverige skulle kunna ha en syskonförsamling B i U-land. Kanske man t.o.m. skulle kunna bygga upp en hel familj av syskonförsamlingar i olika länder och med olika behov. Gemensamt skulle man kunna gå in i olika projekt, hjälpa och stödja varandra både andligt och materiellt. Det är lättare att ta av sig rocken och skänka den till en frysande man känner än till en organisation. De internationella hjälporganisationer vi har, som t.ex. Lutherhjälpen, skulle här kunna fungera som förmedlare av kontakter av den här typen och stå till förfogande för råd osv. vid sidan

om sitt ordinarie arbete. På det sättet skulle den internationella diakonin kunna förankras ännu mer i församlingen lokalt och upplevas än angelägnare.

### Sammanfattande teser

- \* Liturgi och Diakoni hör ihop.
- \* Den kristna kärleken måste först praktiseras "inbördes", för att sedan också kunna nå utanför församlingen.
- \* Diakonin måste inrikta sig på de primära behoven. Först då kan Kyrkan vara ett mönster, ett salt och ljus, i världen.
- \* En rätt diakoni visar inte bara kristen barmhärtighet och kärlek. Den hävdar också människovärdet. Människan har ett värde i sig, därför att hon är skapad av Gud, därför att Jesus Kristus har levat, dött och uppstått för henne.
- \* Internationell diakoni blir angelägnare, när diakonin är levande i lokalförsamlingen.